

SOLHJULET RUNT

TEXTERNA ÄR I HUVUDSAK SKRIVNA AV NINNI LUND. REDAKTÖR ÄR FÖRENINGENS KOORDINATOR DONALD SWAHLN.

NUMMER 1 FÖR 2022 – ÅRET NÄR FÖRENINGEN FYLLER SEXTIOTRE ÅR

Mycket om ett träd

Det här numret av Solhjulet Runt ser lite annorlunda ut och handlar till största delen om något som inte finns - alltså som inte finns längre. Nästan mitt i föreningen har så länge jag kan minnas - trodde jag att jag mindes eftersom jag vuxit upp här - stått ett stort pilträd. Under vintern var styrelsen tyvärr tvungen att fatta beslut om att såga ner pilen eftersom den var i mycket dåligt skick och höll på att falla omkull. När vi förberedde inför det beslutet så visade det sig att trädet antagligen själv ställt sig där det stod, och dessutom för inte alls så länge sedan.

Men låt oss börja från början

Fram till slutet av 1950-talet var det området som vi idag självklart kallar "stadsdelen Eds-

berg" inget annat är skog. En bergig höjd, tätt överväxt med gran och tall, precis där åkrarna tog slut, som ingen brydde sig särskilt om. Politikerna i kommunhuset byggde för framtiden - och pekade på kullen och sa att där kan vi bygga nya hem för tiotusen eller fler. Efter inte ens tio år var det inflyttat och klart.

En av dem som tidigt var ute och tittade på området var kommunens arkitekt - han hette Lage Knape - och han traskade runt i skogen och funderade på hur det framtida »Edsberg« skulle se ut. Det var nämligen kommunen som ägde marken och där började man planera avverkningen så snart det fanns en vag idé om hur gatorna skulle dras fram och husen placeras - för man ville "förmedla en liten kontakt" med det som tidigare funnits på platsen genom

Mitt på fotografier syns en pil som inte längre finns. I bakgrunden skymtar huset »Epoken« där Kruthornsvägen svänger in i området.

att "ta vara på gamla värdefulla trädbestånd". För att de träd som blev kvar, och som tidigare stått skyddade, inte skulle blåsa omkull behövde de få tid att "vänja sig" och etablera bättre rötter.

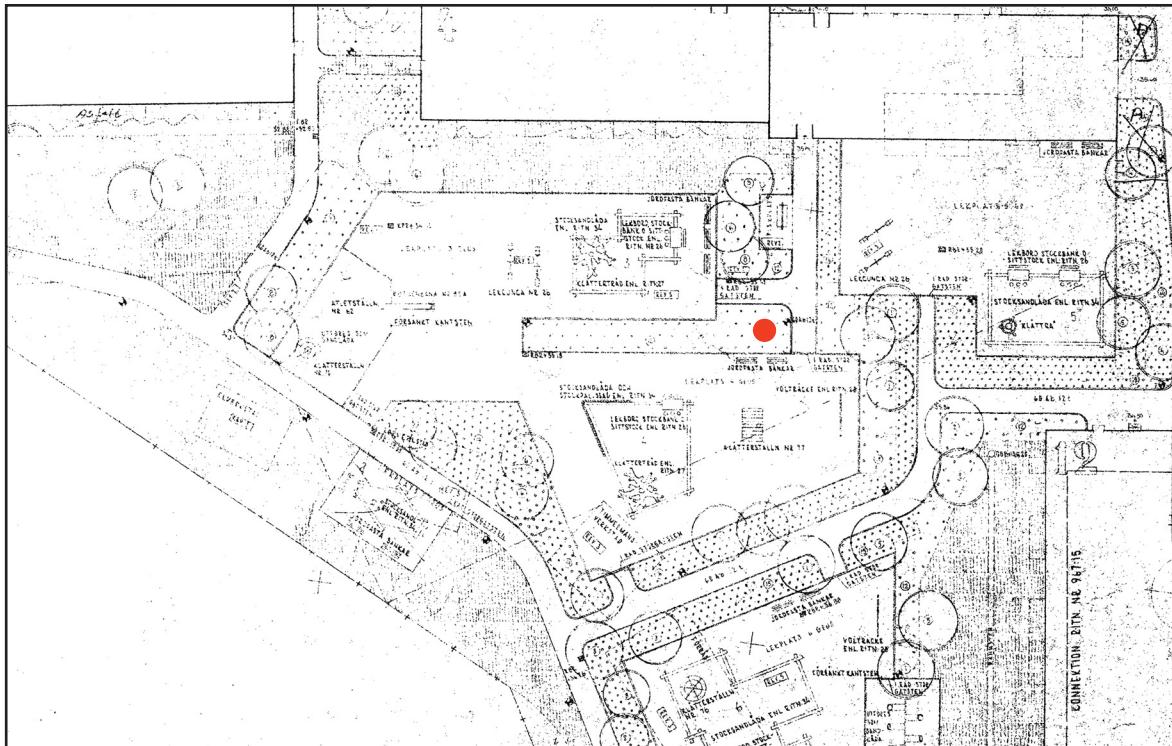
Det hade blivit modernt att bevara naturen som den var kring nya hus och bostadsområden. Idealet för trädgårdarna och parkerna blev det "öppna svenska landskap" som bäst symboliseras av en vanlig beteshage – fast med välordnade lekplatser så klart. Det här var en reaktion mot de överarbetade parkanläggningar som tidigare varit på modet - och i en reklambroschyr för lägenheterna, när de såldes för första gången 1962, skriver bostadsrättsföreningen Soljhulets dåvarande ordförande att de nya husen kommer att "smälta in i den skyddande och storslagna naturen".

Ribbings väg drogs i en cirkel kring Edsberg och på den östra sidan hamnade det som under de allra första åren på 1960-talet byggdes upp till just bostadsrättsföreningen Solhjulet. Att det var arkitekten Ernst Grönwall som ritade området har föreningen styrelse tjatat om under ett par årtionden - men inte fullt lika ofta nämner vi att det var Erik Anjou som ri-

tade trädgårdarna kring huset. Anjou var en känd trädgårdsarkitekt som också gjorde sig ett namn som konstruktör av lekplatser. Ett stort projekt som han var ansvarig för - dess-utom precis efter arbetet i Edsberg - var en stor parklek på Orrholmen i Karlstad. Tidningarna skrev uppskattande om denna "mönsterlek-plats", noterade att detta var det "bästa som hänt på lekplatsområdet" och i arbetsgruppen fanns både formgivare och barnpsykologer (som tillsammans tog fram lekredskapet "byggarbyn" så att, det står faktiskt så, "den som är litet arg kan avreagera sig").

En väldig massa barn och lekplatser

Valet av just Erik Anjou var smart eftersom de som flyttade in i Solhjulet hade en massa barn - eller så var det tvärt om. För det kan ju ha varit lekplatserna som lockade alla barnfamiljer. I reklamen för bostäderna i föreningen står det nämligen att "intill varje hus inom området ordnas lekplatser för mindre barn". I samma text skriver man förresten också om de gemensamma tvättstugorna med "automatiska tvättmaskiner" och betonar att det finns kylskåp i alla kök. Det senare kan ju verka lite märkligt, men detta var fortfarande ett Sverige där en

Det här är en av trädgårdsarkitekten Erik Anjous ritningar för den del av föreningen som också syns på fotografiet på förra sida. Vi har lagt till en röd prick där pilen stod.

tredjedel av alla bostäder saknade kylskåp och där en femtedel av lägenheterna fortfarande bara hade vedspis.

Runt husen anlades sju mindre, en större, en ännu större och en jättestor lekplats. Den sist-nämnda, ett par tusen kvadratmeter, låg precis på höger sida om Epoken-huset, i början på Kruthornsvägen, innanför huset mot Ribbings väg. Ska man vara noga så handlade det egentligen om fyra lekplatser intill varandra - en mindre del hörde också till den lekskola som på den tiden fanns i ett av husen intill - och här fanns det mängder av sandlådor, gungor, klätterställningar, lekbord, klätterträd och volträcken. Dessutom en "timmermansstuga" - som kanske hade samma funktion som "byggarbyn", men också en liten "elverkstad", vad nu det var.

Ja, det är i alla fall så det ser ut på ritningarna. Tyvärr finns långt ifrån alla trädgårdssritningar kvar, och dessutom är de som finns ofta bara bevarade som dåliga kopior. Men för just den här delen av föreningens finns till och med två versioner kvar i föreningens arkiv. Tittar man riktigt nog på ett flygfoto från 1966 - då var husen formellt färdigbyggda och slutbesiktigade - så finns där inga spår av de små verkstadshusen, så antagligen blev det aldrig något just dessa - och den unge som var "arg" fick väl knyta nävarna i flickan.

Men inget träd just där

På det flygfotot syns för övrigt nästan inga träd alls. På trädgårdssritningarna finns de inritade som cirklar där varje trädsort har fått ett nummer (trist nog finns ingen lista kvar som anger vad till exempel "7" betyder, men det går ju ofta att räkna ut med ledning av de träd som står kvar). Att träden inte syns beror inte alltid på att de inte finns - de är precis nyplanterade och går inte att urskilja på fotografiet. Detta gäller för övrigt nästan genomgående även när man istället tittar på motsvarande flygfoto som är taget ytterligare tio år fram i tiden.

Det där med att det inte syns några träd är inte riktigt sant. Det finns en massa granar och tallar - inte minst mitt i föreningen på själva Eds-

berget står skogen tät. Men barrträd har också bevarats mycket nära husen - och precis vid början av Kruthornsvägen (vänster sida efter första huset mot Ribbings väg) syns också två ensamma tallar. Det är lite rörande att tänka på allt det extra arbete som gjorts för att dessa två träd skulle överleva. Det är lite rörande att tänka på allt det extra arbete som gjorts för att dessa två träd skulle överleva. (Ytterligare 50 år senare hade de tyvärr börjat ruttna inifrån och fick tas ner.)

Ett annat träd som helt säkert *inte* finns på de gamla flygfotografierna är den stora pilen. Alltså det träd som fram till för någon månad sedan stod på baksidan av Ribbingsväg 12 och 14 - och därmed alltså mitt i den allra största lekplatsen.

Om man lägger trädgårdssritningen ovanpå flygfotot - det blir inte helt exakt eftersom ett flygfoto justeras för att det inte tas rakt uppifrån på varje plats - så kan man ändå placera den stora pilen, som någon gång måste ha varit liten, precis i kanten på ett en rabatt med buskar i raka rader. Man vet ju inte säkert, men antagligen skulle man ganska tryggt kunna slå vad om att det var nyponbuskar. (Detta även om Anjou bara skrivit "planteringsyta".) På ritningen finns inget träd inritat på pilens plats och inte ens i närheten. Det finns inte heller några spår av att trädet planterats medvetet - inga beslut i gamla styrelseprotokoll - så mest sannolikt har det valt att växa där alldelens själv. (1980 beslutade styrelsen att ta ner ett pilträd som stod utanför Kruthornsvägen 50 - alltså i början på höghuset, men för det området saknas tyvärr trädgårdssritningar helt.)

Någon gång började i alla fall en pil att gro här - det var sannolikt inte förrän en bra bit in på 70-talet - och precis när 1900-talet höll på att ta slut gjorde pilen nästan det också. Detta är i inte så konstigt eftersom just pilträd växer extremt snabbt - det kan handla om långt över en meter per år - och det gör trädet skört och ömtåligt. Här växte dessutom de två stora tunga stammarna åt var sitt håll - och ville liksom lägga sig ner. Trädet kunde tillfälligt räddas genom en stålvaljer som höll ihop de två de-

larna - men klockan tickade ändå inför det oundvikliga slutet och tjugo år senare (det vill säga nu) började stammen visa tydliga tecken på att den ruttnade från insidan. När ett så stort träd riskerar att blåsa omkull måste det helt enkelt sågas ner.

Hopp inför framtiden

I den här berättelsen finns faktiskt också hopp om framtiden. Just nu gapar gräsmattan där mellan husen tom - men snart planteras en ny pil - och med tanke på hur fort de visat sig växa här i föreningen finns snart att nytt skugande träd på plats.

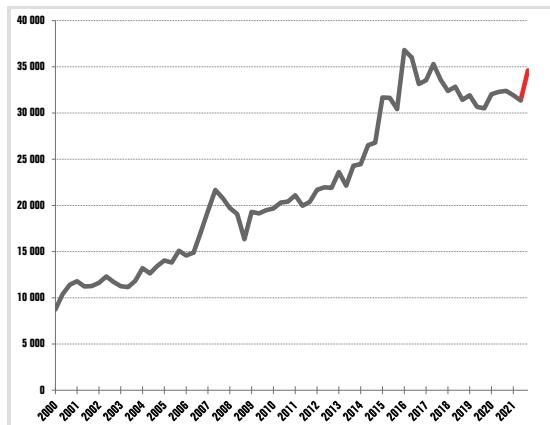
Det där sista är dessutom bara delvis sant, för det blir faktiskt i någon mening ingen ny pil - utan samma pil planteras igen. Skott från det gamla trädet har sparats och kommer att planteras, inte på exakt samma ställe, men precis intill. Detta är inget som styrelsen kommit på, utan den smarta idén kommer från **Eva Nymann** i höghuset. När nyheten om att trädet skulle tas ner publicerades på föreningens facebook-sida skrev Eva; "*Kan man inte ta ris från den, att rota och påbörja ett nytt liv?*"

Självklart och så kommer det också att bli, attans att vi inte tänkte på det själva!

Lägenhetspriserna

Den här texten skrivs parallellt med styrelsens årsredovisning - där en stor del av arbetet handlar om att sammanställa statistik över det gångna året. Föreningens gemensamma förbrukning av vatten, elektricitet och fjärrvärme hamnar kanske inte på löpsedlarna - men prisstatistiken för sålda lägenheter brukar vara efterfrågad redan långt innan årsredovisningen har gått till tryck.

Under 2021 såldes 88 lägenheter här i föreningen, vilket är ovanligt många. Det är till och med det högsta antalet i modern tid och bara 2007 kommer i närheten (84 stycken). Normalt kan man annars räkna in drygt sextio affärer per år. Det var främst under hösten som marknaden tinade upp, då många kanske tröttnat på lägenheten efter att ha suttit där och ugglat under pandemin.

Genomsnittlig pris per kvadratmeter lägenhet räknat på varje fyramånadersperiod (tertial).

De nuvarande prisrekorden sattes till stor del under 2016 - då genomsnittspriset per kvadratmeter räknat på hela året för första gången gick över 35.000 kronor. Toppade gjorde priserna redan under de första månaderna det året, när en kvadratmeter i genomsnitt såldes för nästan 37 tusen, men sedan dess har priserna sjunkit. Inte jättemycket, men under de fyra senaste åren har de legat kring 32.000. Under hösten 2021 hände det något och priserna steg ordentligt, 10 procent på bara ett par månader, och slutade inte långt från 35 tusen kronor per kvadrat.

2001 såldes första lägenheten i föreningen för en miljon kronor eller mer, 2007 samma sak fast 2 miljoner och 2016 var det dags att gå över tre miljoner. De senaste åtta åren har ingen lägenhet kostat mindre än en miljon, och 2021 blev första året där mer än hälften gick för två eller mer, och dessutom noterades hela fem försäljningar över tre miljoner. (En två såldes 2021 för 2,6 miljoner kronor, vilket är ett rekord för den storleken.)

Gamla vattenmätare i lägenheterna tas bort

Under kommande år kommer föreningen att ta bort alla gamla varmvattenmätare som sitter kvar i lägenheterna. Även om många redan har tagits bort i samband med lägenhetsrenoveringar finns en del kvar och i så fall finns risk för läckage. Arbetena kommer som vanligt att aviseras särskilt - men här tänkte vi passa på att berätta lite om varför det allts finns små vattenmätare i lägenheterna.

Nu för tiden talats det väldigt mycket om det förträffliga med "individuell mätning" av värme och vatten i bostäder. Ja, modernt nog använder man ofta akronymen IMD - som i Individuell Mätning och Debitering - när det handlar om att varje lägenhet ska betala för det vatten och den värme som förbrukas just där. I de allra flesta bostadsrättsföreningar - Solhjulet en av dem - ingår istället vatten och värme i avgiften. Och detta tänker politikerna leder till ett fruktansvärt slöseri - för, tänker de kanske listigt, om varje liter vatten och varje grad värme debiteras extra så kommer vi alla att bli mer sparsamma.

Hur det blir med det här i framtiden är oklart - i grunden finns också lagstiftning från EU om "energieffektivisering", så det enda man egentligen kan gissa än så länge är att det nog blir krångligt. Här i föreningen kämpar vi istället lustigt nog med konsekvenserna av förra gången som dessa idéer var högsta mode.

Redan i september 1961, innan husen här i föreningen ens börjat byggas, beslutade bostadsrättsföreningens dåvarande styrelse att införa ett system för individuell mätning av varmvattenet. Fram till 1964 fick nämligen den som byggde flerbostadshus förmånliga statliga lån för installation av energimätare på varmvattenledningarna - och då tänkte man väl att det var lika bra att passa på. Under varje diskbänk i föreningen och i många av badrummen sitter därför fortfarande – om den inte tagits bort i samband med någon renovering – en liten vit vattenmätare i plast på varmvattenledningen.

Under dryga två årtionden mättes förbrukning av varmvatten här i föreningen individuellt i varje lägenhet - och de liter man förbrukade i dusch, bad och kök kom på avgiftsavin. Först i början av 1985 skrotades systemet. Vattenmätarna är då så gamla och nötta att man inte längre kunde lita på avläsningarna.

Här undrar naturligtvis någon om det blev någon skillnad - alltså om föreningens invånare valde att duscha längre bara för att varmvattnet blev gratis. Det är ju så man resonerar i dag

Så här ser de små varmvattenmätarna ut. Från början fanns en eller två i varje lägenhet, men nu tas de sista snart bort.

- när man tänker att förbrukningen ska minska när mätare kommer på plats. I föreningens arkiv finns svaret: 1983 gick det totalt åt ungefärlt 26.000 kubikmeter varmvatten här i föreningen - och förrförra året (2020) förbrukades nästan exakt lika många kubik. Men eftersom det faktiskt bor 100 personer mer i föreningens hus i dag jämfört med mitten av 1980-talet så har förbrukningen alltså minskat. (Även om man tittar på åren direkt efter det att den individuella debiteringen upphörde är det faktiskt omöjligt att se någon skillnad.)

Men i alla fall - det har hänt att de vattenmätare som sitter kvar har börjat läcka och därför kommer en rörmokare att besöka alla lägenheter i föreningen för att ta bort de som sitter kvar och samtidigt - om mätaren redan tagits bort - kontrollera att det tätats ordentligt.

Nästa Solhjulet Runt

Numera gör styrelsen och koordinatorn nyhetsbrevet »Solhjulet Runt« i egen regi. Tips på vad jag borde skriva om i nästa nummer? Hör gärna av dig till: Ninni@sollhjulet.se ■

Funderar du på att renovera badrummet?

Vaxholms byggnadsaktiebolag har anlitats av styrelsen i bostadsrättsföreningen Solhjulet för att bygga föreningslokalen, gästlägenheterna och hobbylokalen. Vi har också, under det senaste årtiondet, på föreningens uppdrag byggt om lokaler till ett drygt tiotal nya bostadsrättslägenheter.

Och däremellan har vi renoverat några dussin badrum direkt åt bostadsrättshavare i Solhjulet. Alla våtrumsarbeten utförs av hantverkare med utbildning och behörighet enligt BKR, GVK samt SÄKER VATTEN – vilket på vanlig svenska betyder att *vi gör rätt från början*.

Vi har nästan alltid något arbete på gång i föreningen och kan därför erbjuda *fasta rabatter* på både arbete och material. Dessutom vet vi – antagligen bättre än någon annan – hur husen är byggda och vad man bör tänka på när man renoverar badrum just här i bostadsrättsföreningen Solhjulet.

A crossword puzzle grid with various words and arrows indicating word direction. The grid includes the following words:

- Across:** BÄNK I VÄR BASTU, HADEL TESTADE RÄTT, SVARAR UTAN ATT GE SVAR BERÖM, I DET INTAS PICKNICK, STORT DRAG, GÖRA NÄGOT, DÄR KAN VI GRILLA, MILJÖ-BALKEN, BLIR VÄRA MAT-RESTER SÄNKA, KVÄLLS-SHOWEN, TALAR KÄNNER FÖR.
- Down:** SLÄPades TOMT STÄLLE, SPORRAR, BO JURIDISK SKRIVARE OKOKT, TAM-FÅGEL BAND, FÖLJS I DANSENS VIRVLAR URPISSI, INLEDER YMPNING KRAM-DJUR, FETT, KAN VI BADA I KICKA, SYNHÅLL LYCK-LIGA, SVETTIGT VATTEN PÄ I USA, HEN HAR FESTKOLL Ovanlig, TRIVS PÄ VÄT MARK, MÅLMBERG, KOMIKER, SKA DRAS OM I PAR-KERINGS-HUSET, !
- Diagonals:** JÄMMER TORRA MARKER, ÅR DYR STEN SLÄ FAST, ÅR HAND-GJORD DRYCKER, MINILYA STÄDÄDE REJÄLT, SLITAS, FÄNGA KALLAS GIN OCH TONIC, MONARK KOPRODUKTEN, PÅGÄR MYCKET LÄNGE, ÅGAR-ORD, TREVLIG SOMMAR!, HADKRAFT NOG, Britt Marie

korsordskonstruktör: Britt-Marie Bergman

Den 26 februari 1925 skriver Dagens Nyheter om den amerikanska ”puzzle-epidemin” som drar fram över Sverige. Nu är detta ingen medicinsk åkomma man varnar för, utan det handlar om att tidningen ”Vårt Hem” publicerat det allra första ”korsordet” och nu följer också DN efter.

”Cross-word-flugan”, som man kallar det, ”är så fängslande, att ’epidemins’ oerhört hastiga spridning och ’svårartade karaktär’ även för oss snart torde komma att bli lätt begriplig”. Och populärt blev det, kan man ju konstatera bra nära exakt 100 år senare.

På den tiden skickade man hela korsordet som lösning – men när det gäller korsordet här

ovan så handlar det istället om att komma på det ord som döljer sig i de gröna rutorna. Bokstäverna är då hoprörda, men rätt svar är en pryl som ”skyddar oss kommande sommar”.

De tre först öppnade rätta svaren, belönas alla med ett exemplar var av den fantastiska kokbok som Paul Svensson just skrivit. En mångfaldigt prisbelönt bok ”Grönsaker A-Ö” som kan vara bra inspiration nu när många av oss kanske fortfarande sitter hemma och lagar en massa mat på grund av en annan epidemi.

När du löst puzzlet så skicka det eftersöka ordet till SolhjuletRunt@solhjulet.se (eller ring Donald om du inte har tillgång till internet).

ETT FLYGFOTO ÖVER EN DEL AV SOLHJULET FRÅN 1963

① Om man drar en lodrät linje från Ö i rubriken »ÖVER« och en vågrät linje från siffran 1 i kanten på bilden så korsar de precis där den stora pilen stod. Här syns dock inget träd och det gör det inte heller på andra flygfoton från samma tid. Däremot ser man tydligt att hela den stora ytan framför huset (sett från vårt håll) består av lekplatser. Tittar man riktigt noga på originalfotografiet kan man till och med ana gungor och sandlådor - men inte alls så mycket lekredskap som på ritningarna för området.

② Precis till vänster om siffran 2 kan man ana två tallar. Det är träd som stått där sedan länge och som sparades och omsorgsfullt skyddades under hela byggtiden. De överlevde sedan i nästan 60 år till.

③ Precis ovanför siffran 3 finns det hus som innehåller Kruthornsvägen 44 och 46. Ta med bilden nästa gång du tar en promenad och jämför med hur det ser ut i dag. De då precis nyplanterade träden efter Kruthornsvägen - syns knappt på bilden men finns där - är idag gigantiska.

Betalda annonspel:

Funderar Du på att sälja Din lägenhet?
Även här i Solhjulet har vi sålt fler lägenheter än någon annan!

Fastighetsbyrån i Sollentuna
Sollentuna@fastighetsbyran.se
Telefon 08-96 30 00

Fastighetsbyrån